

АВТОР ВІДОМОГО РОМАНСУ «ОЧИ ЧЕРНЫЕ» КОХАНУ ЗНАЙШОВ НА ПОЛТАВЩИНІ

НИНА КОРОЛЬ

2 лютого Полтавщина святкує 200-літній ювілей із дня народження Євгена Гребінки. Більшість знають його як поета та байкаря. Але в усьому світі відомий романс «Очи черные», вірші до якого написав наш земляк, натхненний коханням до дівчини з Полтавщини.

Євген Гребінка писав двома мовами – українською та російською. Талантом полтавця захоплювалися його сучасники. Нині про нашого земляка більше знають як про байкаря, найвідоміша байка якого – «Ведмежий суд». Між тим, у всьому світі співають романс «Очи черные», слова якого належать Євгену Гребінці.

Ім'я полтавця не таке відоме, як Гоголя, хоча проза Євгена Павловича не менш цікава за твори Гоголя, автор майстерно передає дух епохи і звичаї та особливості полтавської землі. Про це говорять чи не єдиний гребінкознавець в Україні Юлія Сирота, кандидат філологічних наук, завкафедрою перекладу та іноземних мов Полтавського інституту економіки і права. Роман «Чайковский», «Доктор», «Приключення синей ассигнации» – цікаві і сюжетом, і манерою подачі, але шкода, що читають ці твори філологи, літературознавці тощо.

Євген Гребінка першим переклав українською поему Олександра Пушкіна «Полтава».

– Пушкін мав у власній бібліотеці книгу, в якій був переклад його «Полтави» Гребінкою, – розповідає Юлія Олександрівна.

У родині дрібного поміщика був другою дитиною із дев'яти

Євген Павлович народився в селі Убіжище Пирятинського району (нині це село Мар'янівка Гребінківського району).

Батько мав 20 кріпаків, був відставним офіцером Малоросійського кавалерійського полку. Саме Павло Гребінка перейменував хутір Гребінчин Яр на Убіжище.

Початкову освіту Євген здобув удома, ще змалку вчителі бачили в хлопчика потяг до знань, любов до читання. Тямущого сина Євгена батько повів складати іспити в Ніжинську гімназію вищих наук (з неї виїхали Гоголь та багато інших представників інтелігенції). У закладі дівя літературний гурток, де пробує свої сили і Гребінка. Саме в студентські роки почав друкуватись 17-річним юнаком.

Там Євген видавав рукописний журнал «Аматюзія».

Після гімназії Гребінка вступив на військову службу, служив недовго, менше року, наприкінці 1831 року виїхав у відставку. У цей час він повертається додому, побував у Лубнах, Снітині в маєтку Новицьких та інших знайомих.

Удома Євген Павлович провів 2 роки, працював над «Малоросійськими приказками» (видані у 1834 р.), над подальшим перекладом пушкінської «Полтави» (почав у Ніжині, перший уривок опублікував у «Московском телеграфі» № 17 за 1831 року), яка виїхала окремою книжкою у 1836 році. Постійно їздив до Пиратина по кореспонденції. Але нудне життя глухого провінційного хутора не задовольняло

письменника, і окрилений першими літературними успіхами, Гребінка їде в кінці 1833 року в далекий і принадний Петербург.

Звідти писав батькам: «Тіло моє було в столиці, а душа далеко – в рідному степу, під солом'яною покрівлею маленького будиночка».

Служив чиновником, з 1835 р. викладав словесність у Дворянському полку, з 1837 р. у військовонавчальних закладах. Був знайомий з О. Пушкіним, І. Криловим, О. Кольцовим, І. Тургенєвим, мав дружні зв'язки з Г. Квіткою-Основою, П. Гулаком-Артемовським, Л. Боровиковським, В. Забілою.

Із листопада 1838 року він залишає чиновницьку посаду і до кінця життя тільки викладає російську мову та словесність та присвячує себе літературі й родині.

Портрет Євгена Гребінки, 1937 рік. Робота його друга Тараса Шевченка

знаєте напам'ять, сказано: Авраам народив Ісаака, Ісаак народив Іакова... І так усі мужчини родять 14 поколінь до Давида і 28 до Христа.

Усі сміялись давно, батюшка теж усміхався, і з усмішкою сказав: – Йому в пеклі буде мало місця, ну вже і язичок!

Белінський критикував, а на сало, ковбасу та вишнівку приходив

Один із російських літературознавців та критиків Віссаріон Белінський то критикував Гребінку за його романтизм, то хвалив його талант, коли письменник звертався до реалізму.

А от коли з рідного Убіжища Гребінці передавали сало, ковбаси та вишневу наливку, то Белінський був серед поштовувачів української гостинності й го-стинців.

Не лише своїм братам і сестрам допомагав вибитись у люди, а й викупляв Шевченка

Як стверджують дослідники, Євген Павлович допомагає молодшим братам і сестрам вивчитись та влаштуватись. Найбільш відомим став брат Аполлон, який був архітектором у Санкт-Петербурзі.

Коли відомі люди задумали викупити з кріпацтва Тараса Шевченка, серед ініціаторів також був і Євген Гребінка, которого потім пов'язували довгі роки дружби з поетом.

Гребінці закидав дехто з його сучасників, що пише російською.

Але в той час держави України не було, край у російській імперії називали Малоросією. Мова пригноблювалась, твори українською друкувались рідко, порівняно з російськомовними. Тому багато письменників епохи романтизму, і не лише цього періоду, писали двома мовами, або російською, хоч і передавали у творчій житті і побут українці. Адже так їхня творчість мала шанс бути донесеною до читача. Російською писав навіть Шевченко.

– Що ти таке вигдає (батьюшка звертався іноді на «ти»)?

– Та якже, у Євангелії, яке ви

– 14 років життя в Петербурзі далися взнаки, адже у вологому петербурзькому кліматі люди, котрі народились і виростили в досить сухому краї, нерідко хворіли і помирали. У XIX столітті туберкульоз забрав чимало життів відомих людей, ліків від хвороби не було.

Після смерті Євгена Павловича вдова Марія ще раз виходила заміж. Та її новий чоловік пиячив, пропив навіть статки дружини, донька Надія змушена була бідувати.

– Донька Гребінки не залишила по собі нащадків, оскільки заміж ніколи не виходила. Віку вона доживала у Полтавському дворянському притулку, де доглядала немічних та знедолених дворян і дворянок, – розповіла Юлія Сирота.

Шевченко, до речі, теж у Березовій Рудці зустрів любов – був закоханий у дружину Платона – Анну, якій присвятив вірші й чий портрет писав, гостюючи в Закревських. Почуття Гребінки до юної Ростенберг Шевченко не поділяв через 15-річну різницю у віці та ненависного родича дівчини, поміщика Енгельгардта

Будинок у Мар'янівці вважали поетовим дарма

Довгий час у селі Мар'янівка був будиночок, до якого возили туристів та школярів. Ім розповідали, що це помешкання має пряме відношення до Євгена Гребінки, розповіла Юлія Корж із міста Гребінка.

– Але насправді будиночок належав чи то молодшому брату Євгена Аполлону, чи комусь із нащадків брата. Пару років тому дім був у жалюгідному стані. Нині хатинки немає, вона розвалилася, адже була з глини, – про це розповіла Надія Бутенко, керівник відділу культури Гребінківської райадміністрації.

До ювілею в області

Телекомпанія «Лтава» відзняла фільм, який планують показати 2 лютого. У педуніверситеті цього дня запланована конференція.

У місті Гребінка будуть заходи, де чекають представників Міністерства культури. У Мар'янівці за кошти обласного бюджету відреставрували могилу Гребінки, на що витратили 295 тисяч.

Юлія Сирота, гребінкознавець. Досліджувала російськомовну прозу письменника

«Очи черные» – візитна картка, якою пишаються в Росії як символом російськості в багатьох країнах світу.